

dock dessa sånger ingång i många hem och i många familjemedlemmars hjärtan. — Flera n:r äro sedan lång tid kända hos oss, emellertid icke i sin egentliga gestalt: som solosånger utan som — körsånger. De Wüllnerska körbearbetningarna av t. ex. »Kom, stilla död», »O pingst, du sköna dag», »Jesu, Jesu, du är min» höra ju nära nog till de oftast sjungna Bach-»körerne». Egendomligt nog ha dessa av Bach själf för en soloröst avsedda saker varit nästan mera använda än originala koralsatser o. dyl. Detta märkliga förhållande kommer väl nu snart, få vi hoppas, att i någon mån förändras med hjälp av det inom kort utkommande »Bach-hymnariet» (Nord. Musikförlaget).

Vägar till Bach: En »teoretisk», trenne »praktiska! Icke föra de fram till slutmålet — dit når måhända icke vanliga dödliga. Men att på dessa vägar kunna skördas rika frukter, därom kan en var vittna, vilken icke aktar den möda för stor, som är förbunden med att beträda och vandra på desamma.

Carl E. Rosenquist.

En prefationston.

Vårt nuvarande Missale upptager under andra serien, för passions-tiden Sursum corda och Prefation som angivas vara upptagna »Efter Åhlström 1818». Denna prefationston utmärkes av en påfallande enkelhet i så måtto att både den inledande dialogen och själva bönen äro allt igenom syllabiska.

I sitt nuvarande skick är prefationen visserligen »modern» med sin tydliga mollkaraktär, men åtskilligt ger vid handen att vi här ha att göra med en sentida avläggare av en gregoriansk prefationston.

Jag har ej haft tillfälle att se Åhlströms mäsas ur vilken motivet tagits till den bearbetning, som verkställdes för 1897 års Musik till svenska mässan. Men i den »Svenska Mässan» av 1799, som tillskrives O. Åhlström och i Haeffners Svenska Messan utgiven 1817 förekommer en syllabisk musik till Instiftelseorden, som bör kunna ha utgått från samma grund som Åhlströms. Haeffner har ju som regel konserverat något som redan allmänt brukades. I sitt förord säger han att Instiftelseorden och Fader vår hava samma slutfall som evangelii-mässan. De äro i moll, medan epistelmässan är i dur. Han tillägger: jag hade lätt kunnat återföra dessa mässor till deras ursprungliga skick hos Luther, men jag har icke vågat denna nyhet. Haeffner torde missta sig beträffande ursprunget av prefationstoneu: Influenser från Luthers musikaliska anvisningar i tyska mässan 1526 ha veterligen icke kunnat säkert bevisas. Den liturgiskt musikaliska utvecklingen i Sverige fram till 1800-talets början bär få spår därav. Den torde i stället vara en reduktion och förändring av den medeltida svenska traditionen främst sådan den gestaltats i Ärkestiftet.

Det är också här som man får söka den närmaste källan till vår nuvarande passions-prefation. I de medeltida missalen med svensk hemort, som jag haft till mitt förfogande: det yngre Upsala-missalet från år 1513 och Strängnäs-missalet av år 1487 ha för ferialmässorna (d. v. s. för mässor som sjöngos på vardagarna) en rent syllabisk prefationston, som bär åtskilliga sådana drag, att man kunde vara frestad att här söka upphovet till vår avhandlade prefationston.

Det är emellertid rätt märkligt, att Haeffner, som tagit åtminstone församlingssången i mässan såsom den vanligen sjunges, upptar denna prefationston, ehuru i starkt förändrat skick, medan de tryckta mässordningarna, exempelvis under 1600-talet, som meddelat prefationens melodi, upptagit en annan: den melismatiskt rikare, som under medeltiden brukats vid festerna. Betyder detta att den enklare prefationstonen, som, så långt jag vet icke blivit tryckt sedan reformationstiden, fortlevat muntligen? Omöjligt är det icke. Enligt sin egen utsago har Haeffner uppskrivit brudmässan, såsom den av prästerna mässas. Gäller detsamma om prefationstonen, så visar det ju segheten i de liturgiska traditionerna. Har den meddelats muntligen från släkte till släkte så blir det ju också rätt förklarligt om åtskilliga förändringar under tiderna insmugit sig.

Den prefationston, som av Strängnäs missalet meddelas under rubriken: *sub nota feriali överensstämmer nära med motsvarande i Upsala-missalet vilken anges som cantus ferialis*. Båda äro syllabiska. Naturligtvis är den ej till sitt ursprung svensk utan härstammar från kontingenten. Wagner har i sin »Gregorianische Formenlehre» (1921 s. 71) återgivit samma prefationston. Den är meddelad efter en cistercienserkodex i Dijon från 1100-talet och denna visar exakt samma form, som Upsala-missalets. Den inledande dialogen har emellertid en något annan form med växlande tuba på *a* och *h*.

Prefationstonen kan beskrivas efter Dijonkodexen, liksom efter Upsala-missalet, på följande sätt:

Den består av två perioder: den första med *c* till tuba, den senare med *h*. Den förra perioden slutar på *h* den senare på *a*. Mediationen föregås av en dubbel förberedelse, finalis av en fyrfaldig. Understundom kan betonad stavelse vid recitationen på andra periodens tuba förläggas under ett *c*. Vid behov upprepas i samma mening första periodens mediation. Prefationstonens uppbyggnad framgår av följande schema:

1:a perioden.

2:a perioden.

Prefationen i Strängnäs Missalet

sub nota ferialis.

V. Dó - mi - nus vo - bis - cum R. Et cum spí - ri - tu tu - o V. Sur - sum cor - da R. Ha - bé - mus ad
 Dó - mi - num R. Grá - ti - as a - - gá - mus Dó - mi - no De - o nos - tro R. Dig - num et jus - tum est.

Vere dig - - - - - num et iustum est e - - - - - quum et sa - lu - tá - re:
 Nos tibi semper et ubique grá - - - - - ti - as á - ge - re Per Chris - tum, Dó - mi - num nostrum.
 Dómine sancte, pater omnipotens, æ - - - - - tér - ne De - us, laudant ár - ge - li, tre - munt po - tes - tá - tes.
 Per quem majestátem tuam - - - - - ná - ti - ó - nes, á - - - - - cia exulta - ci - - - - - ó - ne con - cé - le - brant
 Ad - ó - rant domi - - - - - á - - - - - ta se - ra - phin só - - - - - lí - ci confess i - - - - - ó - ne di - cen - tes:
 Ce - li celorumque virtútes ac be - - - - - trus vo - ces. ut admitti júbeas de - pre - camur,
 Cum quibus et nos - trus vo - ces. ut admitti júbeas de - pre - camur, súpp - lí - ci confess i - - - - - ó - ne di - cen - tes:
 Upsala Miss.: h A h h; A Sanctus, Sanctus.

Den inledande dialogens V enligt Upsala Missalet 1513:

V. Sur - - - - - sum cor - - - - - da. V. Grá - - - - - ti - - - - - as a - - - - - gá - - - - - mus Dó - - - - - mi - - - - - no de - - - - - o nos - - - - - tro.
 (R saknas i Upsala Missalet.)

* Upsala Missalet har här G.

Den kortare Svenska prefationen

enligt *Upsala Missalets cantus ferialis*.

V. Her-ren va - re med e - der. R. Med dig va - re ock Her-ren.

V. Upp - lyften ed - ra bjär-tan till Gud.
R. Gud upp - lyf - te vå - ra hjär-tan.
V. Tack - om Gud vår Her - re.
R. Allena han är vär - dig tack och lov.

Ja, sannerligen är det till-bör-ligt
Att vi alltid och allestädes tac - - ka och lo - va dig
allsmåktige Fader, he - - - li - ge Gud,
Vil - ken du för våra synders skull har ut - gi - vit
och låtit dö för oss som voro dö - den vår - da
Och på det att vi icke må för - gå - ta
denna hans utsäg - - - - - li - ga väl-gär-ning har han in - stif-tat sin he - li - ga nattvard.

rätt och sa - ligt:

ge-nom Je - sus Kris-tus vår Her - re;
att vi må le - va ge-nom ho-nom.
in - stif-tat sin he - li - ga nattvard.

Den längre prefationen

(i transponerat läge.)

V. Her-ren va - re med e - der R. Med dig va - re ock Her-ren. V. Upp-lyf - ten ed - ra hjär-tan till Gud. R. Gud upplyf - te

vå - ra hjär - tan. *V.* Tackom Gud, vår Her - re. *R.* Al - le - na han är vår - dig tack och lov. Ja sannerligen är det till

bör - ligt, rätt och sa - ligt: Att vi alltid och allestädes tacka och lo - va dig, allsmäktige Fader, he - li - ge Gud,

genom Je - sus Kristus, vår Her - re: Han är vårt påskalamm, offrat för oss Guds rena lamm, som burit världens synd allt

in - till dö - den. Och liksom han har övervun - nit dö - den, och uppstått igen och e - vigt le - ver så skola och alla

som förtrösta på ho - nom genom honom övervinna synd och död / och är - va e - vigt liv Och på det att vi icke må

för - gå - ta denna hans utsäg - li - ga väl - gärning har han in - stif - tat sin he - li - ga natt - vard.

Denna cisterciensertradition upptogs även av kartusianerna. Wagner håller före att detta berodde av att båda ordnarna i musikaliskt hänseende föredrogo en stor enkelhet och stränghet. Utanför klostren och i benediktinerorden segrade de rikare, mera melismatiska formerna.

I sin undersökning om de medeltida svenska missalena har Gustaf Lindberg uppvisat det beroende i vilket exempelvis Ärkestiftets liturgiska tradition står till cistersienserorden. Det är därför icke att förundras över om vi där återfinna den sedan 1100-talet inom denna orden brukliga prefationstonen.

Strängnäs-missalets form skiljer sig från Upsala missalets därigenom att förberedelsen för finalis har formen: *a,a,a,h*. Det skulle vara intressant att veta varifrån denna form härstammar, som återfinnes i Strängnäs-missalet.

Huru skulle denna prefationston ta sig ut, om den efter de gamla reglerna apterades på våra nuvarande prefationer? Jag har inarbetat de två alternativer vi äga under Upsala missalets prefationston och meddelar dem, då denna ton i sin ursprungliga enkla skönhet synes mig vara väl värd att bli bekant.

Jag meddelar först prefationstonen, sådan den upptages i Strängnäs-missalet *sub nota feriali*, men med antecknande av divergenserna enligt Upsala missalet. För tydlighetens skull meddelar jag den i schematisk uppställning och med utsatta ordaksenter.

I Upsala-missalet förekommer endast prästens anpart av den inledande dialogen.

De båda nu brukade svenska prefationerna meddelas: den kortare i schematisk uppställning och i ursprunglig tonhöjd, den längre fullt utskrivet och transponerad ett tonsteg nedåt. *Sursum corda* är avsiktligt förenklad — enligt formeln för prefationstonens finalis — för att få en tillräckligt enkel melodi för dessa responsorier, vilka på grund av nattvardsgångarnas sällsynthet i många församlingar brukas alltför sparsamt för att menigheten skall vara förtrogen med dem. *A. Adell.*

Engelska kyrkomusiker¹.

John Shepherd.

John Shepherd (Shepheard, Sheppard eller Shepperd) föddes någon gång i början av Henrik VIII:s regering. Sin första musikaliska undervisning erhöi han som korgosse av Thomas Mulliner, vilken var organist i den gamla S:t Pauls katedralen i London.

¹ Denna uppsats begyntes i förra numret.